

Zoektocht en ontwerpessie 'Naar een zelfredzaam Zuidoost in 2014' **d.d. 27 juni 2011.**

Georganiseerd door de WMO-Adviesraad

De bijeenkomst werd gehouden in Kerkcentrum De Nieuwe Stad en begon om 9.30 uur met inloop en koffie, waarbij al direct een geanimeerde sfeer ontstond.

'De aftrap'

Even na 10.00 uur was iedereen verzameld in de plenaire ruimte en nam de voorzitter van deze dag, Bart Krajenbrink van ZWIND, het woord. Hij vertelt in het kort iets over de ZWIND, de organisatie die de komende tijd het opbouwwerk in Zuidoost ter hand zal nemen, en stelt de opbouwwerkers voor. Daarna geeft hij het woord aan de voorzitter van de WMO-Adviesraad, Mw. Anne Stijkel.

Anne heet de aanwezigen welkom, vertelt iets over de WMO-Adviesraad en waarom de Adviesraad deze bijeenkomst georganiseerd heeft: mede in het licht van de bezuinigingen komen we er in ons streven naar een omslag in het denken over de rol en de taak van overheid en welzijnsorganisaties niet met alleen adviezen op deelonderwerpen. Vandaar dit initiatief tot een meer integrale zoektocht en ontwerpessie 'van onderop'. Aan een van de muren is het sociaal structuurplan (SSP) als 'ster aan de horizon' opgehangen, de visie van de stadsdeelorganisatie op de toekomstige veranderingen; het zou zo mooi zijn als deze plannen in 2020 gerealiseerd zijn. Maar dan is er nog wel een hele lange weg te gaan... Het lijkt ons zinniger om te onderzoeken hoe we met elkaar met minder financiën dankzij het 'sociaal cultureel kapitaal' dat we wel rijk zijn in de komende 3 jaar zelfredzaam kunnen worden. Daarbij hebben we het aantreden van opbouwwerkorganisatie ZWIND aangegrepen om jullie te laten zien waar je op kan bouwen. Die mensen, die organisaties zitten hier in de zaal.

Als 'energiser' laat Anne eerst een filmpje zien over een project in Estland, waar vrijwilligers kans gezien hebben om in één dag een ongelofelijke hoeveelheid afval op te ruimen. Het toont aan wat je met goede wil, doorzettingsvermogen en enthousiasme kunt bereiken.

In dit stadsdeel wonen 80.000 mensen: dat zijn 80.000 harten en hoofden, 160.000 handen en voeten. Met zijn allen kunnen we bereiken dat de bezuinigingen niet hoeven te betekenen dat de mensen die er het slechtst aan toe zijn, de pijn moeten dragen. Met z'n allen kunnen we ervoor zorgen dat de situatie beter wordt! Ze wil aan Urwin Vyent, de bestuurder van het Stadsdeel die hier aanwezig is, het advies meegeven: waar een wil is, is een weg. Ze geeft hem ook een al eerder beloofd ongevraagd advies mee over de Bijlmer Hoogbouw. Daarop geeft Bart het woord aan Urwin.

Stenen stapelen, zegt Urwin, is makkelijk genoeg. Hoogbouwflats zijn afgebroken, nieuwe huizen gebouwd: stenen stapelen. Nu staan we voor een grotere uitdaging: mensen samenbrengen. In de afgelopen maanden heeft hij veel mensen ontmoet met kennis op uiteenlopende terreinen. Geduld is niet zijn sterkste kant. Als er zoveel kennis beschikbaar is, waarom zijn de problemen dan nog niet opgelost? Hoe kan het dat hardnekkige problemen nog niet aangepakt zijn? Het gaat niet in de eerste plaats om geld: geld lost de problemen niet op. We moeten kijken hoe we kunnen samenwerken. Dat is niet alleen bij elkaar komen en een wijntje drinken, nee, participatie betekent dat we manieren moeten vinden om goed met elkaar samen te werken.

Een voorbeeld van een hardnekkig probleem is het onderwijs. Daar is in de afgelopen jaren veel ingestoken met weinig resultaat. De focus was daarbij op de ouders. Nu moeten we anders gaan kijken en de aandacht richten op het schoolbestuur. Zorgen voor goede, sterke directeuren, en goede, bovengemiddelde leerkrachten.

Een ander aandachtspunt is rommel in de openbare ruimte. Zuidoost is redelijk schoon, maar er zijn enkele buurten waar veel klachten en meldingen vandaan komen. De oplossing moet gevonden worden in het gedrag van mensen. We moeten elkaar durven aan te spreken en dat moeten we samen doen. Samenwerking is een belangrijk uitgangspunt.

Armoedebestrijding: besef daarbij dat cijfers niet alles zeggen. De statistieken zijn vervuild omdat mensen ook actief zijn in de informele economie: snorders, informele crèches, kappers aan huis, klussen voor burens en vrienden. Die mensen hebben wellicht een uitkering maar hebben bijverdiensten. Dat moeten we niet zien als probleem maar als uitdaging. We moeten proberen die informele economie naar buiten te brengen.

De Bijlmer heeft een slechte reputatie maar soms kan dat ook kansen scheppen. Hij wijst in dat verband op de Bronx en Harlem in New York. Door de slechte reputatie werden het wijken waar toeristen naartoe kwamen, om te zien hoe het daar was. Daardoor is uiteindelijk de beeldvorming omgeslagen. Onze Bijlmer wordt in de media afgeschilderd als een vreselijke wijk. We moeten niet verkrampd reageren op het negatieve beeld dat van onze wijk gegeven wordt in de informatie op TV. Angst is een slechte raadgever. Natuurlijk zijn er in Zuidoost dingen die aangepakt moeten worden. Er zijn klootzakken die het voor ons verpesten. Maar het zijn wel *onze* klootzakken, het zijn mijn neefjes en nichtjes.

In zijn portefeuille heeft hij ook cultuur. Er is veel talent in Zuidoost maar dat is niet terug te vinden in de mainstream. Zuidoost is een succesvol integratie-laboratorium. Samenleven is voor ons geen probleem, ondanks alle verschillende culturen en achtergronden.

Nu is de situatie ontstaan dat de overheid minder beschikbaar is, minder beschikbaar stelt. We zullen de kracht moeten vinden in ons stadsdeel, bij de bewoners zelf. Daar moeten we een beroep op doen. Het stadsdeel en de ambtenaren kunnen het niet, we zullen moeten zoeken naar manieren om de kracht bij bewoners aan te spreken en hij hoopt dat deze bijeenkomst daaraan een bijdrage kan leveren.

Kennismaking met elkaar

Bart bedankt Urwin voor zijn bijdrage en refereert kort aan de beleidsstukken van de afgelopen maanden. Het verschil ligt in de uitvoering en daar kan ZWIND een bijdrage leveren. Vervolgens legt hij uit wat de bedoeling is van de rode en groene post-it die ieder bij binnenkomst heeft gekregen. Met als uitgangspunt het structuurplan wordt iedereen gevraagd aan te geven voor welk onderwerp daarvan ze zich willen inzetten, waar de droom zit (met het groene briefje) en welk onderwerp ze negatief beoordelen, of waar de nachtmerrie zit (met het rode briefje). Vervolgens vraagt hij diverse mensen in de zaal om hun keuze toe te lichten. Sommige mensen willen geen keuze maken omdat alles met elkaar verbonden is, anderen kunnen goed aangeven waarom ze voor een bepaald onderdeel kiezen. Een samenvatting van de gemaakte opmerkingen/opvattingen:

- Zuidoost is het voorportaal van Europa, een kweekvijver voor de toekomst. Daarbij zijn alle onderdelen nodig.
- Er moet een samenhangend beleid zijn voor gehandicapten en daarbij moeten we breder kijken. Er is bijvoorbeeld Agenda 22, dat zijn 22 regels die zijn opgesteld door de VN. De

bedoeling is dat gehandicapten moeten kunnen meedoen en met name de psychische toegankelijkheid laat te wensen over.

- Onderwijs kan profiteren van het mobiliseren van mensen om iets te doen voor de eigen wijk.
- In het kader van veiligheid is het belangrijk op elkaar te letten. Samenkomen met mensen/buren kan problemen voorkomen (preventie).
- Zich inzetten voor kwetsbare bewoners raakt aan alle onderwerpen.
- Elkaar durven aanspreken en vooral de eigen buurtbewoners durven aanspreken; belangrijk is dat we zelf verantwoordelijkheid nemen.
- Streetcornerwerk is een organisatie die veel van de genoemde klootzakken/klootzakjes 'van de weg haalt' d.w.z. hen bezighoudt met zinvolle activiteiten.
- De organisatie Vriendendiensten heeft als doelgroep mensen met drugsproblemen, psychische problemen en daklozen. Voor die mensen is zorg heel belangrijk.
- Er wordt extra aandacht gevraagd voor de toekomst van zorgvrijwilligers en er wordt op gewezen dat iedereen een beroep kan doen op de Vrijwilligerscentrale voor hulp, bijvoorbeeld bij het aanvragen van kleine subsidies.
- Sport en cultuur is een middel om mensen te bereiken, mensen samen te brengen. Wat zorg betreft: we moeten zorgen dat er weinig Zorg nodig is.
- Vrijwilligers, bijvoorbeeld van bewoners en leefbaarheidsgroepen worden ondergewaardeerd, worden niet serieus genomen door instituties.
- Waarom wonen ambtenaren van het stadsdeel niet in Zuidoost?
- Het is nodig om mensen te leren omgaan met geld; daarmee zijn problemen te voorkomen en problemen op te lossen. Genoemd wordt het feit dat bij jonge mensen eten dat overblijft, wordt weggegooid, waar het vroeger bewaard en de volgende dag gebruikt werd. Dat komt neer op 1/3 van het eten!
- Op het gebied van het onderwijs is het inderdaad belangrijk dat er een sterke leiding is, en goede leerkrachten.

Na deze informatieronde volgt een korte pauze waarna de discussie wordt vervolgd aan vier thematafels. In 4 gescheiden ruimtes wordt aan de hand van een specifiek thema verder gepraat. Deze 1^e ronde thematafels is vooral bedoeld als zoektocht, waaraan de vraag 'Wat is er nodig?' ten grondslag ligt. Na de lunch volgt de 2^e ronde thematafels, waar de aandacht gericht is op ontwerp: 'Wat kunnen we eraan doen?'. Bij elke thematafel is een ambtenaar van het stadsdeel en een lid van de WMO-Adviesraad aanwezig als vaste begeleider. De volgende thematafels worden aangegeven:

Tafel 1: Kwetsbare gezinnen met kinderen/talentontwikkeling

Ambtenaar: Hans Nolte

Lid WMO-AR: Annamaria van Teeseling/Sjaak Tuahatu

Tafel 2: Armoede/Isolément

Ambtenaar: Sabrina Poorte

Lid WMO-AR: George Mulders

Tafel 3: Participeren naar vermogen

Ambtenaar: Elmas Duduk

Lid WMO-AR: John Hiwat

Tafel 4: Koppeling krachtig en kwetsbaar

Ambtenaar: Michiel van Essen

Lid WMO-AR: Anke Kersjes

Thematafels 1e ronde

Na de discussies aan de thematafels wordt door een van de vaste begeleiders verslag gedaan van het besprokene aan de hand van de vragen/opmerkingen die genoteerd zijn op de flipovers. Zie verder ook de separate verslaglegging hierover.

Tafel 1 – Annamaria geeft een mondeling verslag van de discussie.

Problematiek:

- Armoede
- Onvoldoende zorg voor kinderen
- Onvoldoende kans om talent te ontwikkelen
- Normen vervagen

Waar kom je signalen tegen?

- straat
- school
- thuis
- hulpverlening

Wat is nodig?

- school → zorgen voor sociale context en veiligheid / meer hulp inschakelen.
- thuis → bereik kwetsbare gezinnen / stimuleer verenigingen.
- hulpverlening → betrek anderen, maak gebruik van de kracht van de omgeving. Kijk of je kunt combineren.
- straat → er gebeurt teveel op straat (socialisering).

Tafel 2 – Mondeling verslag door George

Wat is Armoede?

Armoede is een meerkoppig monster: naast financiële armoede ben je ook afhankelijk van cultuur en psyche. Financiële armoede is een voedingsbodem voor allerlei vormen van kwetsbaarheid, zoals criminaliteit en het ontstaan van een informele economie.

Onderkennen van culturele verschillen van armoede. Culturele verschillen leveren verschillende prioriteiten op maar het gevoel is dat culturele verschillen steeds kleiner worden en uiteindelijk zullen verdwijnen.

Sociale armoede: een gebrek aan vaardigheden, bijvoorbeeld lezen en schrijven, leidt naar armoede. Hoe krijg je mensen naar de mogelijkheden die er zijn?

Als laatste maakt George nog een opmerking over de mogelijkheden die het Gilde te bieden heeft: zij komen niet naar hier en onze mensen gaan niet naar daar. Kunnen we niet zelf iets organiseren dat dergelijke hulp kan verschaffen?

Tafel 3 – Mondeling verslag door John

- Hoe bereik je de mensen die 'achter de gordijnen' zitten? Er is een groep die moeite heeft met zelfredzaamheid, een groep die onzichtbaar is en persoonlijk benaderd moet worden. Hoe kun je mensen prikkelen om te participeren? Meedoen geeft motivatie en is nuttig voor de maatschappij. Groepen die wel kunnen participeren, kunnen we wellicht verbinden met groepen die dat niet kunnen, zodat ze iets voor de wijk kunnen betekenen.

- Ook voor bedrijven is een rol weggelegd. Zij kunnen stages aanbieden op het eigen niveau van mensen en op die manier hun verantwoording nemen.
- Hoe kun je mensen aansporen om uit het informele circuit te komen?

Op een vraag van Bart legt John uit dat het wrijving veroorzaakt dat iemand die allerlei voordelen geniet op grond van een uitkering er daarnaast extra bijverdient en dus best veel te besteden heeft.

Tafel 4 – Mondeling verslag door Michiel

De discussie gaat over initiatieven van bewoners. Niemand is alleen maar krachtig of alleen maar zwak. In Zuidoost zijn veel zwakke bewoners, dat heeft te maken met het verleden. In het verleden waren er echter meer initiatieven, bijvoorbeeld onderlinge hulp van moeders. Van invloed is de individualisering en commercialisering.

Wat er nodig is, is betrokkenheid van instanties, en ook sociale verbanden op kleine schaal. Er is een spanningsveld tussen individu en samenleving.

Intermezzo: ervaringen met Welzijn Nieuwe Stijl in Zeeburg

Hierna is het tijd voor de lunch en na de lunch begint de middagsessie met een inleiding door Anke van Beckhoven van ZWIND, die ervaring heeft met de nieuwe manier van werken. Zij is 4 jaar geleden begonnen in Zeeburg met wat destijds genoemd werd een veranderopgave op het gebied van jeugd, bewonersorganisaties en maatschappelijke dienstverlening. De kernwaarden waren daarbij:

1. burgers zien als co-producenten. Wat jongerenwerk betreft, betekende dit dat eerst gevraagd moest worden wat zij willen.
2. Het zijn de professionals die het doen; die moeten meer integraal werken en niet de situatie opknippen in onderdelen.
3. Zelforganiserend vermogen en zelfredzaamheid. Dat hield in dat workshops gegeven werden over bepaalde problemen en bijvoorbeeld een verplichte budgetcursus. Er werd getracht een nieuwe werkwijze te introduceren door de plekken op te zoeken waar mensen zijn, bijvoorbeeld speelplaatsen.
4. Eigen kracht eerst: benutten van informele netwerken is een duurzamere manier. Professionals zijn er maar even.

Participatie werd gezien als oplossing voor problemen, bijvoorbeeld meedoen in een koor of andere 'club'. Vanuit individuele begeleiding werd de overstap gemaakt naar collectieve vormen zoals educatie (workshops) en faciliteren. Als concreet voorbeeld vertelt ze over het project rondom jonge mantelzorgers (12-23 jaar). Veel jongeren zijn mantelzorger maar zien zichzelf niet zo. Scholen hebben veelal geen besef ervan. Maar wat betekent het voor jongeren om mantelzorger te zijn. Hoe brengen ze balans aan in hun bestaan? Jongerencoaches zijn de buurt in gestuurd om die mensen op te sporen en ze zijn ook gevonden; een groep van 26 jongeren is bij elkaar gebracht. Deze mensen werden niet aangesproken op het probleem maar wel op waar ze goed in zijn. Als methode werd gekozen voor het maken van een documentaire over het eigen leven, o.a. een fotoserie en een film. De eerste stap was het vertrouwen zien te winnen en na 3 maanden kon men ook de gezinnen in. Daar kon men dan diensten ontsluiten (thuiszorg, schuldhulpverlening etc.). Duidelijk was dat de jongeren niet zaten te wachten op professionele hulp om hun zorg over te nemen. Ze kregen ook zelfvertrouwen van en bevrediging uit hun werk als mantelzorgers. Wat ze wel wilden was steun van bijvoorbeeld hun vrienden, empowerment. Door het project gingen ze er ook op school over praten.

Een ander voorbeeld is de situatie in IJburg. Daar heeft men te maken met bewoners van grote verscheidenheid, kwetsbaar en niet-kwetsbaar, huurwoningen en koopwoningen. Er waren veel conflicten tussen diverse blokken, bijvoorbeeld over het gebruik van de publieke ruimte. Er waren veel kinderen, dat gaf veel lawaai. De strategie die daar werd toegepast om conflicten op te lossen was om communicatie te bewerkstelligen tussen de verschillende groepen. Eigenaren van koopwoningen waren georganiseerd in de Vereniging van Eigenaren, huurders werden vertegenwoordigd door woningbouwcorporaties. De eerste stap was de huurders te organiseren, vervolgens om communicatie te bewerkstelligen en oplossingen te vinden. Op de vraag of professionals het dan moeten doen, antwoordt Anke dat professionals opgedeeld zijn. ZWIND probeert zicht te krijgen op het hele plaatje. 'IJburg werkt' laat zien dat het kan. Er zijn veel organisaties actief en iedereen voelt zich gebonden door wijkgebondenheid. Het overleg tussen alle professionals heeft geleid tot het project 'IJburg werkt'. Daarbij hebben alle organisaties ingezet wat ze aan expertise in huis hebben. In IJburg is een marktmeester actief, een onafhankelijke partij die gefinancierd wordt door het collectieve programma van IJburg en die tot doel heeft alle partijen bijeen te brengen.

Op de vraag hoe het zit met de integratie tussen bewoners en gehandicapte bewoners antwoordt Anke dat dit niet vanzelf gaat, daarom worden coaches uitgestuurd. De mensen van ZWIND zijn 'generalisten' en de kunst als generalist is om te weten wat je niet zelf kunt, en weten hoe en waar je hulp kunt invoeren.

Anke wordt bedankt voor haar bijdrage en de 2^e ronde thematafels gaat van start. Deze 2^e ronde gaat om de vraag: wat kunnen we eraan doen en vooral wat kunnen we er zelf aan doen? Er zijn dezelfde thematafels met de vaste begeleiders maar voor de anderen wordt wisselen van tafel aanbevolen.

Thematafels 2^e ronde

Terug in de plenaire bijeenkomst wordt gevraagd verslag te doen van de discussie. Gezien de tijd wordt gevraagd het mondelinge verslag beknopt te houden.

Tafel 1: Mondeling verslag door Paul

De eerste vraag die aan de orde kwam, betrof de civil society: wat te doen als de ene persoon niet gevoelig is voor de problematiek van de ander?

Bij het filosoferen over oplossingen hebben we vooral gesproken over de situatie op scholen. Duidelijk is dat er vooral een luisterend oor nodig is. Verder zijn instrumenten nodig en er zijn bestaande projecten, bijv. Elk kind telt.

Tafel 2: Mondeling verslag door George

Bij armoede en sociaal isolement spelen de normen en waarden die we meekrijgen een grote rol. Belangrijk is het koppelen van verschillende vormen van hulpverlening, dat betekent verder kijken dan het voorliggende probleem. Als bijvoorbeeld een jongere met de politie in aanraking komt, is het aan te raden ook te gaan kijken naar de andere kinderen in het gezin.

Erkenning en waardering van vrijwilligers is een punt van aandacht en ook moet gekeken worden wat te doen met de informele economie. Bij armoede en sociaal isolement moet uitgegaan worden van wat de persoon wil. Schaamte speelt hierbij een rol. Vaak wil men pas erkennen dat er problemen zijn als de deurwaarder voor de deur staat maar dan is het te laat.

Voor het oplossen van meervoudige problemen is samenwerking tussen organisaties vereist, zodat ze vanuit 1 plaats kunnen werken.

Meer cohesie in de buurt kan verkregen worden door buurtinitiatieven.

Tafel 3: Mondeling verslag door John

Men heeft zich in deze 2^e ronde gericht op doelgroepen specificeren en oplossingen vinden.

Wat kunnen we zelf doen?

- netwerken en gezamenlijk dingen doen;
- verkennen, verbinden, ondersteunen en vernieuwen;
- verbinden van vraag en aanbod;
- organisaties verbinden met de vraag;
- handhaven van regels (i.v.m. informele economie);
- actief burgerschap;
- buurtvrouwennetwerk;
- zorgklanten die op eigen kracht iets doen;
- klanten met grote belemmering;
- zoeken naar mogelijkheden voor warme overdracht;
- mensen met potentieel mogelijkheden bieden (corporaties, werkgevers).

Tafel 4: Mondeling verslag door Michiel

- Elkaar kennen is essentieel, helpen is mensen aanspreken, denk aan schoonmaakacties, activiteiten voor kinderen.
- Mensen die niet zelfredzaam zijn, zelfredzaam maken.
- Schotten tussen organisaties afbreken.
- Succesverhalen (bijv. Evergreen) doorgeven in andere delen van het stadsdeel.
- Huismeesters zijn belangrijk voor de sfeer in de flat.

Zoals beloofd vertelt Bart nog iets over ZWIND en waar ze tot nu toe mee bezig geweest zijn. Half juli zal de organisatie voorgesteld worden in de stadsdeelkrant; dan kunnen ze ook het team compleet voorstellen. Aansluitend bij deze bijeenkomst kan hij zeggen dat hij op alle genoemde terreinen een rol ziet voor ZWIND.

Tot slot

Anne neemt het woord, en begint met dankbaarheid. De Wmo-Adviesraad heeft deze dag betaald uit haar scholingsbudget: "daar zijn we tevreden over, wij zijn vandaag goed gevoed!" Ze spreekt de hoop uit dat ieder kan aan de slag gaan of verrijkt verder gaan vanuit zijn/haar eigen praktijk; ZWIND kan de input goed gebruiken voor haar nog te schrijven jaarprogramma. Het is goed denkbaar dat op deze dag nog eens een dag volgt met aanbieders. Maar voor meer vraaggestuurd werken was het goed om vandaag in vrijheid meer 'vanuit de basis' te zoeken en ontwerpen. Wie die dag gaat trekken legt ze voorlopig 'in het midden'. Verder pleit ze voor 'open source': delen is vermenigvuldigen, zo transparant mogelijk werken, niets voor je houden, botje bij botje leggen. Ook pleit ze voor meer inzet van social media zoals ook in het filmpje over Estland getoond. Zo kun je heel snel met elkaar in beeld brengen wat er allemaal speelt op gebied van zorgbehoefte en/of sociale (on)veiligheid en wie waar in kan springen. De WMO-AR zal deze dag laten uitmonden in een (waarschijnlijk gevraagd) advies. Zoals altijd maakt Anne een concept-advies dat ze dit keer niet alleen naar de leden van de WMO-AR zal sturen met het verzoek om commentaar, maar ook naar allen die hier vandaag aanwezig waren. We houden contact!

De dag wordt afgesloten met een drankje en nog even napraten.